

با محمد جواد صفار رئیس هیئت مدیره و دبیرکل جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران

در پی انتصاب آقای محمد جواد صفار به سمت دبیرکل و رئیس هیئت مدیره‌ی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران "حسابدار" و "حسابرس" بر آن شدند تا طی گفتگویی مشترک جامعه‌ی حسابداری کشور را با دیدگاه‌های دبیرکل جدید جدید آشنا سازد. این گفتگو رادر زیر می‌خوانیم.

ویژگی‌های منحصر به فرد جناب آقای دکتر ثقفی، موضوع جایگزین عملاً منتفی شد. بالاخره پس از طرح نامزدهایی برای تصدی این مسئولیت مهم - که اقرار می‌کنم عبارت جایگزینی به هیچ وجه مناسب نیست - قرعه‌ی فال به نام من دیوانه زدند. لطفاً خلاصه‌ای از پیشینه‌ی تحصیلی و سوابق تجربی خودتان را بازگو بفرمایید.

صفار: در سال ۱۳۳۳ در مشهد مقدس متولد شدم در سال ۱۳۵۲ دیپلم ریاضی را در دبیرستانی در مشهد، در سال ۱۳۵۶ لیسانس حسابداری و در سال ۱۳۶۶ فوق‌لیسانس حسابداری را به ترتیب از دانشکده حسابداری امور مالی شرکت ملی نفت ایران و سپس دانشگاه علامه طباطبائی دریافت کردم. از همان سال ۱۳۵۲ شروع به کار کردم و سابقه‌ی کاری بیش از ۲۹ ساله‌ام عمدتاً (بیش از ۲۴ سال) حسابرسی بوده است. در سه مقطع به کار حسابرسی پرداخته‌ام. اول بار سال‌های ۵۴-۱۳۵۳ در خدمت استاد پیشکسوت با اخلاق جناب آقای وقتی بودم: سپس طی سال‌های ۵۸-۱۳۵۶ در حسابرسی کوپرز اند لیبراند (بعداً آگاهان) مشغول به کار شدم و از سال ۱۳۶۰ در موسسه‌ی حسابرسی بنیاد مستضعفان و سپس سازمان حسابرسی (تا بهمن ۱۳۸۱) اشتغال داشته‌ام. سابقه‌ام در سازمان حسابرسی به ۴ دوره برمی‌گردد. دوره‌ی اول قبل از عضویت این‌تجانب در هیات عامل سازمان بود که عمدتاً به عنوان مدیر بررسی‌های فنی، سمت دبیری کمیته‌ی فنی را عهده‌دار بودم. یادگار بسیار ارزنده‌ی این دوره دستور عمل حسابرسی است که با کمک تنی چند از دوستان ارجمند تدوین کردیم و در داخل و خارج سازمان حسابرسی مورد استفاده قرار گرفته است و می‌گیرد.

قبل از گفتگو انتخاب جنابعالی را تبریک می‌گوییم و برایتان آرزوی موفقیت و بهروزی در اجرای اهداف جامعه‌راداریم. چنانچه امکان دارد مختصری پیرامون فرایند این انتخاب بفرمایید.

صفار: ضمن تشکر از فرصتی که در اختیار بنده گذاشتید ابتدا عرض می‌کنم که جناب آقای دکتر ثقفی استاد بنده و بعضاً استاد اساتید بنده هستند. ایشان موضوع استعفای خود را رسماً در اواخر آذرماه به شورای عالی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران تسلیم کردند. شورای عالی طی ۳ جلسه‌ی تقریباً ۴ ساعته‌ی تلاش کرد تا ایشان را منصرف کند، اما این کار عملاً موفقیتی در برنداشت و شورای عالی تنها به دلیل اصرار ایشان با این استعفا موافقت کرد. پس از آن موضوع جانشین مطرح شد. به دلیل

صفار: عرض کردم جناب آقای دکتر ثقفی استاد و فردی منحصر به فرد است. ایشان به خوبی آگاه است که کجا می توان کارکرد و مفید بود و کجا نمی توان. بی شک ایشان انتقادهایی جدی به برخی ضوابط داشتند و با توجه به ترکیب ارکان جامعه، به ویژه شورای عالی، تعدیل این ضوابط را در جهت نقطه نظرهای خود در کوتاه مدت و میان مدت عملی نیافته بودند. بنابراین ضمن تاکید بر عملکرد عالی ایشان، طی عمر حدود ۱/۵ سال جامعه، در واقع تشخیص ایشان در این استعفا نقشی اساسی داشت. برنامه ای که طی دو سال آینده مطرح شده و به نظرم هماهنگ با نظرات جناب آقای دکتر ثقفی نیز هست بدین قرار است:

۱- تدوین راهبرد (استراتژی) جامعه و پیشنهاد اولیه ی اصلاح اساسنامه،

۲- معرفی حسابدار رسمی و حسابداری عمومی، تبیین مفهوم پاسخ گویی مالی و نقش حسابداران عمومی (اعم از حسابداران و حسابرسان واجد شرایط) در زنجیره ی فعالیت های اقتصادی جامعه از طریق فعال کردن روابط عمومی جامعه،

۳- تقویت روابط بین المللی در زمینه هایی چون عضویت جامعه ی حسابداران رسمی ایران در فدراسیون بین المللی حسابداران (IFAC) و سایر مجامع بین المللی و منطقه ای مربوط،

۴- تلاش در جهت پیاده سازی دیدگاه های جامعه در زمینه ی سوق دادن حسابداران شاغل انفرادی به فعالیت در قالب موسسه های حسابرسی عضو جامعه و موسسه های حسابرسی کوچک به موسسه های حسابرسی بزرگتر و قوی تر،

۵- متمرکز کردن برخی نیازهای مشترک حسابداران شاغل انفرادی و موسسه های حسابرسی کوچک و تلاش در جهت رفع این نیازها، و دیگر نیازهای حرفه ای و آموزشی،

۶- تلاش در جهت ارتقای کیفیت کار اعضای جامعه از طریق تقویت فعالیت های کار گروه کنترل کیفیت و استقرار نظام آموزش حرفه ای مستمر در جامعه.

خوب می دانید که اعلام این برنامه ها تعهدی جدی ایجاد می کند که بنده هم با علم به ایجاد این تعهد موارد پیش گفته را اعلام داشتم. انشاء الله با کمک یکایک اعضای محترم جامعه این برنامه ها بتواند جامعه عمل به خود ببوشاند.

بدون تعارف، نگرانی هایی در مورد نقش سازمان حسابرسی در جامعه ی حسابداران رسمی مطرح می شود. به نظر شما با این نگرانی ها چه برخوردی باید داشت که تفکر دولتی بر جامعه سایه نیفتد.

صفار: من هم بدون تعارف عرض می کنم چه بخواهیم و چه نخواهیم جامعه ی حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی از هم تاثیر پذیرند. البته نظر من کمی متفاوت است و این دو را در تعارض نمی بینم. سازمان حسابرسی به عنوان نماینده ی بخش دولتی و موسسه های حسابرسی عضو جامعه و دیگر

سپس حدود ۴ سال به عنوان عضو هیات عامل مسئول اداری مالی و تقریباً تمامی کارهای غیرحسابداری را عهده دار بودم که نتیجه اش کسب و تکمیل مهارت های مدیریت اجرایی بود. پس از آن ۲ سال در ساختمان شاهد مشغول بودم که نتیجه ی آن تدوین رهنمودهای حسابرسی با همکاری تعدادی از همکاران ارجمند بود که بعداً با تعدیل و تصویب کمیته ی فنی به استانداردهای حسابرسی تبدیل شد؛ طی این مدت عضو چندین کمیته ی از جمله کمیته فنی و آموزش بودم و در دوره ی آخر که ۴.۵ سالی به طول انجامید با پذیرش ریاست کمیته ی فنی، کم و بیش از فعالیت های اجرایی حسابرسی فاصله گرفتم. این چند سال به نتیجه نهایی رساندن استانداردهای حسابداری و حسابرسی و آیین رفتار حرفه ای با همت بیش از ۵۰ نفر همکاران داخل و خارج سازمان را به دنبال داشت که همراه با برخی فعالیت های جنبی از قبیل کمک در انتشار کتب و نشریاتی در کار مرکز آموزش و تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی - که به راستی حق بزرگی برگردن حرفه دارد - راه اندازی فصلنامه ی حسابرسی و تدوین دستورعمل تجدیدنظر شده (با کمک تنی چند از مدیران علاقه مند داخل و خارج سازمان)، پرافتخارترین دوره ی کاری بنده را شکل داد. اگر خواستید مرا به جرم ارتباط با سازمان حسابرسی به اصطلاح سازمانی بودن علاقه قلبی به این سازمان متهم کنید، بدانید که تاکید من عمدتاً به این دوره برمی گردد.

جناب عالی از مدیران فعال سازمان حسابرسی به خصوص در سالیان اخیر بودید و نقش فعالی در کمیته ی آموزشی سازمان حسابرسی و همایش های سازمان عهده دار بودید، چه شد که به فکر ترک سازمان افتادید؟

صفار: اخیراً و طی مراسمی مختصر، آغاز شانزدهمین سال فعالیت سازمان حسابرسی را گرامی داشتیم. ۱۵ سال عمر برای یک سازمان تخصصی به مفهوم بالغ شدن است و از ویژگی های بلوغ در اشخاص حقوقی اولاً قدرت زایش و ثانیاً کاسته شدن نقش فرد در آن است. از طرفی جامعه ی حسابداران رسمی ایران نوزادی است که برخلاف سازمان که بالغ شده است کاملاً به مراقبت و حمایت نیاز دارد. ویژگی این دو و اعتقاد بیش از ده ساله ی بنده (یعنی از زمانی که اولین عبارات در ساختمان شماره ۳۰ خیابان زرتشت غربی در مورد ماده واحده پیشنهادی تشکیل جامعه شکل می گرفت و هنوز واژه پردازی زیبا و قوی استاد ارجمند آقای مصطفی علی مدد در آن مشهود است) مبنی بر این که تشکیل چنین جامعه ای اعتلای سازمان را در پی خواهد داشت موجب شد که بنده با این سمت در خدمت شما باشم. گفته می شود آقای دکتر ثقفی در پی بروز مشکلات در ایفای وظایفشان استعفا دادند، در ارتباط با این گونه مشکلات که کم هم نیست چه برنامه های راهبردی در دست دارید؟

جامعه، پذیرش گزارش مالیاتی حسابداران رسمی و ... شواهد موجود حکایت از ضعف و ناتوانی جامعه حسابداری در فرایند نقش پذیری خود و جایگاه و مرتبت حسابداران رسمی دارد، به نظر جنابعالی چه راهکارهایی برای برون رفت از این چالش وجود دارد.

صفار: حرفه‌ی حسابداری عمومی در ایران، همانند سایر کشورها با چالش زاده شده است. مشکلات ما در دو سو قابل بررسی است. اولاً استفاده کنندگان از خدمات حسابداران عمومی و دیگری ارائه کنندگان خدمات مزبور. جامعه باید نسبت به هر دوی این موارد حساس باشد و هم‌زمان در جهت رفع هر دو جنبه‌ی این مشکل تلاش کنند. اتفاقاً مشکلات هر دوی این موارد با معرفی درست جامعه‌ی حسابداران و نقش آن در نظام اقتصادی کشور برطرف شدنی است. از یک سو استفاده کنندگان باید جامعه‌ی حرفه‌ای را بشناسند و از نقش آنها آگاه باشند و از سوی دیگر دست‌اندرکاران حرفه باید با آگاهی از اهمیت نقش خود، وظایف و اگذار شده را درست و کامل انجام دهند. به‌نظر یکی از وظایف اصلی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران تبیین این موارد است که پس از آن راه‌های برون‌رفت به تدریج آشکار خواهد شد. اقبال، شاعر پارسی‌گوی لاهوری، می‌گوید:

گر مرد رهی میان خون باید رفت
از پای فتاده سرنگون باید رفت

تو پای به راه درنه و هیچ مهرس

خود راه بگویدت که چون باید رفت

علاوه براین، مسائل عمومی اقتصاد کشور در این خصوص حائز اهمیت بسیار است که اگر چه برخی از آنها بیرون از حیطه‌ی وظایف و اختیارات جامعه‌ی حرفه‌ای است، اما باید در این موارد نیز تلاش کرد و حساسیت به خرج داد تا در راستای رفع مشکلات ساختاری اقتصادی کشور، مشکلات جامعه حرفه‌ای نیز کاهش یابد.

آیا برای بهبود اثر بخشی و کارایی جامعه پیشنهادهایی برای تغییر ارکان آن دارید؟

صفار: آنچه تا به حال بنده هم به آن رسیده‌ام - چراکه بیش تر به مسئولیت دبیرکل مربوط است آن است، که در حال حاضر او مجری مصوبات حداقل دو رکن است. از یک طرف شورای عالی و از طرف دیگر هیئت مدیره، در شورای عالی مطرح است که وظایف این دو رکن باید تبیین و تکلیف دبیرکل مشخص تر شود. انتظار می‌رود در فرایند اصلاح اساسنامه و سایر مقررات این نارسایی نیز برطرف شود.

بازار خدمات حسابداری رسمی چه دامنه‌ای را در بر می‌گیرد و حسابداران رسمی در حال حاضر چه در صدی از آن را پوشش می‌دهند؟

صفار: می‌دانید که خدمات حسابداران رسمی شامل اعضای

حسابداران رسمی شاغل - به عنوان نمایندگان بخش خصوصی دوبال پرواز جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران هستند. تقویت یا تضعیف بی‌مورد هر یک از دوبال، نهایتاً به زیان جامعه و مانعی بر سر راه حرکت رو به جلوی آن است. به نظر من باید در مورد به‌کارگیری چماق «دیدگاه دولتی» کمی احتیاط کنیم. به‌هر حال بنده امروزه نه کارمند دولتم نه کارمند بخش خصوصی؛ جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران نه دولتی است و نه به مفهوم رایج جزء سازمان‌های بخش خصوصی است، بلکه مصداق کاملی از یک سازمان غیردولتی (NGO) است که در مورد جامعه، باید به عنوان ابزاری مهم در تشکیل جامعه‌ی مدنی در شکل‌گیری و برقراری تناسب بین بخش دولتی و خصوصی، تعادلی منطقی برقرار کند.

با توجه به نظر مساعدی که مسئولان وزارت امور اقتصادی و دارایی پیرامون استفاده از خدمات مالیاتی حسابداران رسمی اظهار می‌دارند، وظایف جامعه در این ارتباط چگونه می‌باشد؟
صفار: مسئله حسابرسی مالیاتی بحثی سهل و ممتنع است. این خدمت مهم از طرفی کاری ساده است، چرا که باید درآمد مشمول مالیات را براساس قوانین و مقررات مشخصی تعیین کرد. از طرف دیگر برخی ابهامات موجود در همین قوانین و مقررات، انتظاربخش مالیات و به‌ویژه رده‌های میانی و بالاخره عدم توفیق در جاانداختن فرهنگ مالیاتی کار را عملاً بسیار مشکل می‌کند. هنوز فراموش نکرده‌ایم که یکی از بالاترین مقامات مالیاتی کشور بر این باور است که تمام مالیات کشور پول چند روز نفت است. باید با تمام وجود امیدوار بود، باور مسئولین ارشد وزارت امور اقتصادی و دارایی را ارج نهاد و ارتباط فیما بین جامعه حسابداران با وزارت امور اقتصادی و دارایی را در این زمینه قانونمند کرد. به‌هر حال می‌دانید در مورد عملکرد سال ۱۳۸۰، حدود ۶۰۰ گزارش حسابرسی مالیاتی صادر شده است که تجربه‌ی بسیارگران‌بهای است. این پیشینه از طرفی نشان‌دهندگی توانایی جامعه در حسابرسی مالیاتی است و از طرف دیگر عکس‌العمل مقامات مالیاتی، به‌ویژه رده‌های میانی را آزمون می‌کند. در این زمینه توجه به دو نکته ضروری است: اول، عزم جدی مسئولان ارشد سازمان امور مالیاتی در پشتیبانی از ماده‌ی ۲۷۲ قانون مالیات‌های مستقیم مبنی بر تشخیص درآمد مشمول مالیات توسط حسابداران رسمی است، اما این باور باید به‌گونه‌ای عملی به رده‌های میانی نیز تسری یابد. این امر در شرف انجام شدن است و برخورد مناسب حسابداران رسمی این کار را تسریع می‌کند. دوم: ضوابط مربوط به این امر، به‌ویژه آئین‌نامه‌ی ۲۱۹ باید با مشارکت جامعه تدوین شود. بنابراین تعلل در این کار به هیچ وجه روا نیست و پشیمانی در بردارد.

با وجود تحولاتی که در حرفه به وقوع پیوسته است (تشکیل

اشکال وارد به این نوع از تدوین استاندارد، دولتی بودن آن نیست، بلکه چون خود یک موسسه‌ی حسابرسی است و عملیات حسابرسی را نیز برعهده دارد ممکن است مشارکت رسمی دیگران را طلب کند، وگرنه به نظرم نفس دولتی بودن آن مشکلی نیست.

به هر حال در آینده ممکن است تدوین استانداردها یا بخشی از آن (مثلاً استانداردهای حسابرسی) به جامعه واگذار شود، اما باید توجه داشت که این انتقال به صورت طبیعی انجام پذیرد. به بیان دیگر زمانی که جامعه آمادگی خود را اعلام کرد و از نظر مقامات مربوط، این آمادگی از جنبه برخورداری از صلاحیت‌های مربوط تایید شد، انتقال آن به جامعه موضوعیت می‌یابد. به نظر من در حال حاضر در این باره کمی افراط و تفریط وجود دارد که امیدوارم به زودی به نوعی تعادل از آرا و عقاید دست یابیم. سازمان حسابرسی هم وظیفه‌ای که داشت در حدود مقررات و امکانات خود انجام داد و در حال حاضر وظیفه‌ی ما بهبود و اعتلای کیفیت استانداردهای منتشره است و شما نیک می‌دانید خدماتی که سازمان حسابرسی در این زمینه انجام داده است برای قضاوت آیندگان در آینده‌ی تاریخ به روشنی باقی خواهد ماند. انشاءالله موفق باشید.

چه پیامی برای جامعه‌ی حسابداران ایران دارید.

صفار: جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران متعلق به تمامی حسابداران عمومی، اعم از حسابرسان و حسابداران (غیرشاغل) است. این تعلق و به بیان دیگر این مالکیت نسبت به جامعه نوعی مشارکت و حساسیت نسبت به آینده آن را می‌طلبد. بنابراین من دست همکاری به سوی تمام اعضای محترم جامعه و حتی اعضای بالقوه‌ای که می‌توانند کمکی در این زمینه ارائه فرمایند دراز می‌کنم. انتظار از جامعه، انتظار از خودمان است و دبیرکل تنها مجری مصوبات رسمی و خواستگاه‌های تمامی اعضای جامعه است. جدی‌ترین ابزار فکری جامعه کار گروه‌هاست و ارائه‌ی نقطه نظرهای کتبی و شفاهی همکاران به اعضای این کار گروه‌ها باعث بهبود کیفی نظرات و آرای آنان خواهد شد. بنابراین در این زمینه جامعه را از پیشنهادهای خود محروم نفرمایید. سعی خواهد شد با راه‌اندازی پایگاه اطلاع‌رسانی جامعه ارتباط با اعضا و موسسه‌ها تسهیل شود. برنامه‌های وسیعی در این خصوص تدارک دیده شده است که نظرات همکاران ارجمند در این زمینه نیز راهگشا خواهد بود. تلاش می‌کنیم ارتباط خود را با رسانه‌های همگانی، به‌ویژه نشریات اقتصادی و تخصصی گسترش دهیم و به‌عنوان اولین پیشنهاد از اعضای محترمی که دست به قلم دارند، درخواست می‌شود پس از درج نام خود عضو جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران را بنویسند و اگر جایی احساس کردند نظرات خیلی شخصی است این نکته را به‌خوبی روشن، مشخص فرمایند. باز هم از فرصتی که در اختیار اینجانب گذاشتید سپاسگزارم.

شاغل انفرادی، موسسه‌های عضو و سازمان حسابرسی عمدتاً حسابرسی و بازرسی اشخاص حقوقی زیر را در برمی‌گیرد.

الف/ب/ج/ه/و/ز (صفحات ۴۱ و ۴۲ نشریه ۱۴۷ سازمان)

گفتنی است نصاب بند (ز) مشخص شده است و شرکت‌هایی که طبق آخرین اظهارنامه تحویلی جمع فروش و درآمد (یا مبالغ دریافتی در شرکت‌های پیمانکاری) آنها بیش از ۸ میلیارد ریال یا جمع دارایی‌های آنها بیش از ۱۶ میلیارد ریال باشد مکلفند حسب مورد «حسابرس» یا «حسابرس و بازررس قانونی» خود را از بین حسابداران رسمی یا موسسه‌های حسابرسی عضو جامعه انتخاب کنند. جامعه در این زمینه کم‌تر کار کرده است در این مقطع زمانی یکی از مهم‌ترین کارهای محول شده به بنده، فعال کردن این بخش است. جامعه در طول یک سال گذشته تا چه حد در پاسخگویی به انتظارات اعضا موفق بوده است؟

صفار: به نظرم با توجه به زمان تاسیس عملی جامعه انتظارات از این پس مطرح می‌شود و انشاءالله با کمک یکایک اعضا در برآوردن انتظارات به‌حق اعضا پیروز باشیم.

به نظر من جامعه موظف است با تمام وجود از اعضای خود پشتیبانی کند، اما این پشتیبانی زمانی موفقیت‌آمیز خواهد بود که اعضای جامعه نیز حمایتی همه‌جانبه از خود داشته باشند. به بیان دیگر با شناخت موقعیت خود در جامعه و نقش حسابدار عمومی در نظام اقتصادی کشور سعی کنند صلاحیت خود را به بالاترین سطح ممکن ارتقا دهند و آن را حفظ کنند. بی‌شک نارسایی احتمالی در انجام وظایف محوله به یک یا چند حسابدار رسمی به پای تمام جامعه نوشته می‌شود. بنابراین در این زمینه اعضای محترم از مسئولیت‌های مضاعفی برخوردارند و باید نسبت به آن حساس باشند.

چه راهکاری برای بهبود استانداردها و ضوابط حسابداری و حسابرسی کشورمان دارید.

صفار: به‌خوبی آگاهید که تدوین استاندارد از فرایندی درازمدت برخوردار است. پیش شرط اساسی برای بهبود کیفیت استانداردهای حسابداری و حسابرسی، مشارکت اعضای جامعه همراه با نمایندگانی از استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است. در ضوابط و مقررات جامعه حسابداران نیز بر همکاری در زمینه تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی تاکید شده است. اما در مورد مسئولیت تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی باید اشاره کرد در اغلب کشورها، استانداردهای حسابداری، که از گستردگی بیشتری در نظام اقتصادی جامعه برخوردار است با مسئولیت دولت و یا همکاری نزدیک انجام می‌پذیرد. در مورد سازمان حسابرسی نیز که در خلاء مجامع حرفه‌ای فراگیر، تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی را قانوناً عهده‌دار بوده است باید گفت